

Tomislav Marković

doktor pravnih nauka,
izvanredni profesor VDS — Zagreb

MEĐUNARODNA SURADNJA U SUZBIJANJU MALOLJETNIČKE DELINKVENCije

Prilog proslavi godine međunarodne suradnje i jubileju Organizacije ujedinjenih naroda 1945 — 1965.

»Mi, narodi Ujedinjenih naroda odlučni... da ponovo potvrdimo vjeru u osnovna prava čovjeka, u dostojanstvo i vrijednost čovjeka, u ravnopravnost muškaraca i žena... kao i u ravnopravnost velikih i malih naroda... da potpomažemo socijalni napredak i poboljšanje životnih uvjeta u većoj slobodi...

pa u tu svrhu

... da upotrijebimo međunarodni mehanizam radi potpomaganja gospodarskog i socijalnog napretka sviju naroda...

odlučili smo da združimo svoje napore za ostvarenje tih ciljeva.«

(Preambula Povelje UN)

Ciljevi Ujedinjenih naroda jesu:

... Ostvarivati međunarodnu suradnju pri rješavanju međunarodnih problema gospodarske, socijalne, kulturne ili humanitarne prirode i pri razvijanju i poticanju poštovanja prava čovjeka i osnovnih sloboda za sve bez razlike rase, spola, jezika ili vjere...«

(Povelja UN članak 1 tačka 3.¹)

Prije 20 godina (24. X 1945.), nakon višegodišnjih priprema stupila je na snagu Povelja Ujedinjenih naroda i time započelo novo historijsko razdoblje u međunarodnim odnosima. Jugoslavija je jedna od 26 država koje su kroz cio tok drugog svjetskog rata pripremale osnivanje nove međunarodne organizacije i koje su prve u San Francisku potpisale Povelju i zato se Jugoslavija smatra »iskonskim članom« Ujedinjenih naroda. U proteklih dvadesetak burnih, događajima i međunarodnim zapletima bogatih godina, Jugoslavija je dosljedno, uporno, svesrdno, i odlučno stajala na braniku načela Povelje Ujedinjenih naroda, podržavala sve progresivne inicijative, bila nosilac i suradnik politike aktivne miroljubive koegzistencije, tako da je stekla opće priznanje i malih i velikih naroda i raznih foruma OUN.

U cilju jačanja uloge UN i propagiranja njenih ciljeva XVIII generalna skupština zaključila je da povodom 20 godina svoga djelovanja — 1965. godinu proglasi godinom međunarodne suradnje.

To nas nuka i obavezuje da prikažemo nastojanja i rezultate Organizacije ujedinjenih naroda i njenih organa na suzbijanju kriminaliteta, a posebno maloljetničke delinkvencije. Pojam suzbijanja kriminaliteta treba shvatiti u najširem smislu kao svjesne i organizirane napore za humanizaciju prevencije i represije, putem

- uspostavljanja sve adekvatnijih krivično-pravnih instituta,
- humanizacije tretmana,
- efikasnijeg otkrivanja i dokazivanja izvršenih krivičnih djela,
- svestranije i uspješnije društvene prevencije i represije.

---

1) Povelja Ujedinjenih naroda, izdanje »Narodnih novina«, Zagreb, 1964.

U realizaciji tih zahtjeva — a pod utjecajem Organizacije ujedinjenih naroda — dominiraju u suvremenom svijetu dvije osnovne ideje:

a) zahtjev da se problemima kriminaliteta i delinkvencije pristupa sa naučnih pozicija;

b) zahtjev da se, u ostvarivanju duboke iskonske težnje čovjeka za boljim životom, kod suzbijanja kriminaliteta i delinkvencije polazi ne samo od interesa društva nego i čovjeka pojedinca.

II

Progresivna međunarodna nastojanja u suzbijanju maloljetničke delinkvencije ne mogu se odvojiti od onih na suzbijanju kriminaliteta odraslih, jer su povezana mnogobrojnim nitima međuzavisnosti. Izdvajanje problema maloljetničke delinkvencije kao posebnog društvenog problema uvjetovano je s jedne strane obimom, dinamikom, fenomenologijom i društvenim posljedicama maloljetničke delinkvencije, a s druge strane predstavlja pobjedu progresivnih kretanja u naučnom tretiranju ovog fenomena.

Historijski promatrano međunarodna aktivnost na suzbijanju maloljetničke delinkvencije prošla je kroz tri faze:

1. Razdoblje inicijative pojedinaca i nedržavnih međunarodnih organizacija (1872—1920),

2. Razdoblje aktivnosti Lige naroda (1920—1939),

3. Razdoblje djelatnosti Organizacije ujedinjenih naroda (1945. do danas).

Razdoblje djelatnosti nedržavnih međunarodnih organizacija započelo je prvim međunarodnim kongresom u Londonu 1872. koji je (prije toga održana su između 1846—1857. u Evropi tri međunarodna sastanka, a u SAD nacionalni kongresi stručnjaka²⁾) raspravljao penitencijarna pitanja. Iz rada ovog kongresa proizašlo je prvo međunarodno udruženje, najprije pod nazivom »Međunarodna komisija za kaznene zavode«, a kasnije »Međunarodna komisija za izvršenje kazni i kaznene zavode«. Na dvanaest kongresa ovog udruženja održanih u razdoblju 1872—1950. pokrenuta su i raspravljana brojna pitanja koja se odnose na maloljetnike, kao na primjer: specijalni postupak prema abnormalnoj djeci; centri za promatranje maloljetnika; ćelijski sistem za maloljetnike; smještavanje djece na odgoj u druge obitelji (već 1890.); delinkvencija i film; fiskultura i rad maloljetnih delinkvenata; emigriranje maloljetnih delinkvenata; ljenčarenje omladine u velikim gradovima; maloljetnički sudovi; upućivanje u zavode; recidivizam i maloljetni delinkventi; kazne za maloljetnike; omladinci kriminalci; poguban utjecaj roditelja; naknadna skrb za maloljetne delinkvente; maloljetni skitnice; sudovi za djecu; zakonska dob maloljetnika; zakonska odgovornost roditelja.³⁾ Aktivnost ovog međunarodnog udruženja došla je do izražaja i u brojnim publikacijama, nacionalnim savjetovanjima i izmjenama nacionalnih zakonodavstava.

Početak 1889. u Bruxellesu profesori Franz von Liszt iz Njemačke, G. A. van Hamel iz Holandije i Adolf Prins iz Belgije osnovali su Međunarodno kriminalističko udruženje. Ovo udruženje izborilo je shvatanje »da zločin i kaznu valja promatrati kako sa pravnog gledišta tako i sa socijalnog gledišta i da priznavanje ovog načela i njegovih posljedica bude priznato i u nauci i u zakonodavstvu.« Nije pretjerano konstatirati da je većina suvremenih progresivnih shvatanja o suzbijanju kriminaliteta vezana za inicijative i aktivnosti ovog društva. Od prvog kongresa u Bruxellesu (1889.) do posljednjeg (XII) u Kopenhagenu (1913.) raspravljalo se gotovo o svim značajnim pitanjima kriminaliteta i njegovog suzbijanja. Udruženje se »proučavajući uzroke kriminaliteta, borilo za pronalaženje najpodesnijih sredstava, da se osigura društvena obrana, a da se delinkventu prouzroči što je moguće manje boli.«

2) Vidi: Thorsten Sellin, La disparition de la Commission internationale pénale et pénitentiaire, u Revue de criminologie et de police technique, 1951. str. 259 — 266.

3) Usporedi: Negley K. Teeters, Deliberations of the International penal and penitentiary congresses.

Prostor ne dozvoljava da opširnije prikažemo djelatnosti ovog međunarodnog društva. Zadržat ćemo se na kratkoj konstataciji o doprinosu na području maloljetničke delinkvencije.

Na tom području Udruženje je zacrtalo, a zatim u nizu zemalja praktično i ostvarilo nova shvatanja: djeca do 14 godina ne mogu biti podvrgnuta kažnjavanju; kod maloljetnika sudovi treba da saglasno nezrelosti mladenačke dobi ispituju potrebu odgoja; svrha postupanja prema maloljetnicima ne treba da bude kazna nego odgoj, pa toj svrsi treba prilagoditi sistem postupanja; krivična djela maloljetnika treba da raspravljaju posebni sudovi i specijalizirani suci; pri postupanju težište treba postaviti na ispitivanje obiteljske i društvene sredine u kojoj je maloljetnik rastao; u kazneno-popravnim ustanovama treba odvijati maloljetne odgojne radnje; na planu prevencije treba osnovati društva za zaštitu mladeži.⁴

Aktivnost udruženja i njegovih članova predstavlja prekretnicu u postupanju s maloljetnicima.⁵

Kako je Međunarodno kriminalističko udruženje u toku I svjetskog rata prestalo sa svojim djelovanjem, to je 1924. godine u Parizu osnovano Međunarodno udruženje za krivično pravo kao njegov slijednik. Ono je dalo daljnji, naročito teoretski, doprinos razmatranju niza problema u vezi sa suzbijanjem kriminaliteta i maloljetničke delinkvencije.

Problemima maloljetničke delinkvencije povremeno ili stalno danas se bave ova međunarodna stručna udruženja:

Međunarodna organizacija kriminalističke policije (osnovana 1923. a reorganizirana 1946),

Međunarodno udruženje sudaca sudova za maloljetnike (osnovano u Parizu 1928),

Međunarodno kriminološko udruženje (osnovano 1938. u Rimu),

Međunarodno udruženje za društvenu obranu (osnovano 1949. u Liège).

Neka od ovih udruženja dala su značajan poticaj za novija i suvremenija shvatanja kako općenito u odnosu na kriminalitet i maloljetničku delinkvenciju, tako i posebno u odnosu na tretiranje delinkvenata.

Posebna pažnja posvećena je problemima svestranog ispitivanja ličnosti delinkvenata, uzrocima kriminaliteta i kategoriji maloljetnih delinkvenata i recidivista. Djelatnost ovih organizacija odvija se putem međunarodnih kongresa, izdavanjem publikacija i održavanjem seminara. Njihova je zasluga što se na naučnom i stručnom nivou razmatraju osnovna pitanja i problemi iz domene kriminaliteta i tako utječu na savremeni zakonodavna rješenja u pojedinim državama.

2. Protagonisti međunarodne naučne i stručne suradnje smatrali su da Liga naroda treba da se službeno angažira u rješavanju problema koje nameće kriminalitet pojedinim državama i međunarodnoj zajednici. Autoritet stručnjaka i naučni argumenti nisu se pokazali uvijek dovoljnima da dovedu do izmjena u nacionalnim zakonodavstvima. Radi toga su međunarodna udruženja, koja se bave problemima kriminaliteta, 1932. godine uputila memorandum Ligi naroda u kojemu se između ostaloga tražilo da Liga naroda preuzme odgovornost u ovoj domeni i u tu svrhu formira svoj posebni organ. Liga naroda nije prihvatila ove prijedloge, no nije potpuno uskratila svoju pomoć. Karakteristično je da se njezina aktivnost razvijala najprije preko »Savjetodavne komisije za zaštitu i dobrobit djece i mladih ljudi« a zatim se javlja i na drugim područjima. Odlučeno je da Liga naroda djeluje preko međunarodnih stručnih udruženja kojima je dala status »tehničkih organizacija«.

Valja zabilježiti aktivnost Lige naroda na nekim pitanjima koje posredno i neposredno zasijecaju u ovu oblast.

4) Vidi: Tomislav Marković, Na putu naučnog tretiranja zločina i zločinca, Narodna milicija, Beograd, 1959. br. 11. str. 1—26.

5) O radu kongresa ovog udruženja vidi članke dr Josipa Silovića u Mjesečniku pravničkog udruženja u Zagrebu od 1893. dalje i u Mitteilungen der Internationalen kriminalistischen Vereinigung uz Zeitschrift für die gesammte Strafrechtswissenschaft.

Na području maloljetničke delinkvencije Liga naroda se zauzela za osnivanje posebnih sudova i ustanova za maloljetnike, za adekvatniji tretman i pomoć djeci i omladini u pogibelji, te za ideju da se u pojedinim zemljama osnivaju Savjeti za dobrobit djece.

Na ostalim područjima koja imaju posrednog utjecaja na maloljetničku delinkvenciju valja istaći donošenje minimalnih pravila za postupak sa zatvorenici i preporuku za reformu u zatvorima. Od neposrednijeg su značenja nastojanja da se popularizira rad »tehničkih organizacija« i njihove publikacije.

Zasluga je Liga naroda da su brojne zemlje ratificirale predložene konvencije o suzbijanju trgovine bijelim robljem, o suzbijanju trgovine drogama i konvenciju kojom je otežano širenje pornografskih slika i publikacija. To su ujedno prve međunarodne konvencije koje se odnose na suzbijanje kriminaliteta i antisocijalnih pojava u vezi s kriminalitetom.

Odjel za socijalna pitanja Ujedinjenih naroda okarakterizirao je nastojanja na suzbijanju zločina do formiranja organa UN ovako:

»Za vrijeme razdoblja prije ustanovljenja Ujedinjenih naroda međunarodna suradnja u odnosu na prevenciju zločina i postupak sa delinkventima bila je prvenstveno održavana putem Međunarodne komisije za izvršenje kazni i kaznene zavode i specijaliziranih međunarodnih nedržavnih organizacija, dok se Liga naroda ograničila na unapređivanje i pomaganje takvim organizacijama. Međunarodna suradnja primila je, uglavnom, oblik izmjene tehničkih informacija i misli putem kongresa, konferencija i publikacija kao i manje formalnim sredstvima. Govoreći općenito, sudjelovanje u međunarodnoj aktivnosti te vrste bilo je više ograničeno na zemlje Evrope, Sjeverne Amerike i Britanske imperijalne zajednice, te na mali broj azijskih država i država Latinske Amerike.«⁶

3. Djelatnost Organizacije ujedinjenih naroda ima svoju 20 godišnju historiju, vremenski relativno kratku, ali bogatu pozitivnim rezultatima.

Opći i svestrani napredak u međunarodnoj suradnji, potaknut i provođen od UN, došao je do punog izražaja i na specifičnom području suzbijanja kriminaliteta. Ranijim naporima i inicijativi istaknutih učenjaka i stručnjaka, međunarodnih nedržavnih stručnih organizacija, a djelomično i Lige naroda, pridružio se i autoritet Ujedinjenih naroda.

Ekonomski i socijalni savjet OUN na svom prvom zasjedanju u veljači 1946. godine osnovao je Privremenu socijalnu komisiju koja je izrazila mišljenje da Ujedinjeni narodi moraju preuzeti odgovornost za međunarodnu djelatnost na području prevencije zločina i postupka sa zločincima. Savjet je u kasnijem zasjedanju osnovao stalnu Socijalnu komisiju kojoj je stavio u zadatak da među inim razmotri kako bi se unutar OUN formirala djelotvorna organizacija za prevenciju zločina. U rješavanju ovog zadatka Ekonomski i socijalni savjet donio je 13. VIII 1948. rezoluciju u kojoj utvrđuje:

»... da bi Ujedinjeni narodi morali — imajući u vidu važnost proučavanja problema prevencije zločina i postupaka sa delinkventima na međunarodnoj osnovi — preuzeti unapređujući takvu djelatnost, a uzevši u obzir međunarodne i nacionalne organizacije koje imaju interesa i čija se djelatnost razvija na tom području, služeći se pri tome u punoj mjeri njihovim znanjem i iskustvom...«

Glavna skupština UN, svojom rezolucijom od 1. XII 1950, prihvatila je plan djelatnosti i posebne organizacione strukture, namijenjene za međunarodno djelovanje na području prevencije zločina i postupaka sa delinkventima. Ovom rezolucijom Ujedinjeni narodi preuzeli su odgovornost za međunarodno rukovodstvo na području prevencije zločina. Prvi puta u povijesti čovječanstva stvoren je poseban međunarodni organ za naučno proučavanje zločina i rukovođenje tom djelatnošću. Gotovo stogodišnja međunarodna nastojanja postigla su uspjeh; započela je nova plodonosna epoha u borbi protiv ovog velikog društvenog zla.

6) »L' ouvre des Nations Unies dans la domaine de la prevention du crime et du traitement des delinquants« u časopisu Revue internationale de politique criminelle broj 1. iz 1952.

III

U razmatranju djelatnosti Ujedinjenih naroda na području prevencije zločina i postupaka prema delinkventima nužno je razmotriti tri područja:

- a) Organizacioni mehanizam UN,
- b) oblike planirane aktivnosti,
- c) dosadašnje realizacije plana.

a) Organizacioni mehanizam Ujedinjenih naroda dosta je složen. On se grubo može podijeliti na dvije grupe organa: rukovodeći kolegijalni i izvršni. Mi ćemo ih prikazati samo u obimu koji je potreban za našu temu.

Kolegijalni rukovodeći organi — Generalna skupština je najviši i najodgovorniji organ UN za sva pitanja na koja se odnosi djelatnost UN. Na području prevencije zločina i postupka sa delinkventima Generalna skupština donosi deklaracije, konvencije, preporuke i druge akte općeg značenja.

Ekonomsko socijalno vijeće je drugi kolegijalni organ koji se bavi ovim problemima. Ovaj organ proučava i priprema izvještaje, izrađuje nacрте međunarodnih konvencija, saziva međunarodne konferencije i dostavlja preporuke Generalnoj skupštini na razmatranje tj. priprema rad Generalne skupštine u ovoj oblasti.

Ekonomski i socijalni savjet djeluje kao pomoćni organ Ekonomsko socijalnog vijeća i pomaže mu u tehničkim pitanjima.

Funkcionalne komisije: Odbor Savjeta za nedržavne organizacije (to su naprijed spomenuta međunarodna stručna udruženja koja su dobila konzultativni status); Socijalna komisija i Stalni koordinacioni odbor organi su Ekonomsko socijalnog savjeta. Socijalnoj komisiji kao funkcionalnoj komisiji koja se bavi pitanjima socijalnog blagostanja stavljeno je u dužnost da se posebno bavi pitanjima prevencije zločina i postupkom prema delinkventima. Nju sačinjavaju predstavnici 18 država članica OUN.

Odbor za nedržavne organizacije daje preporuke za priznavanja konzultativnog statusa međunarodnim i nacionalnim nedržavnim organizacijama. Na taj način se ostvaruje djelotvorna suradnja između djelatnosti država i nedržavnih organizacija kao stručnih predstavnika javnosti.

Za sve ove kolegijalne organe karakteristično je da u njemu djeluju na određeni rok izabrani predstavnici država članica.

Izvršni organi — Sekretarijat je najviši izvršni organ Generalne skupštine. On ima potreban broj odjela sa potrebnim brojem stručnih i tehničkih službenika. Od tih odjela za našu temu je od interesa Odjel za socijalna pitanja, koji u svome sastavu ima Odsjek za socijalno blagostanje, a ovaj opet pododsjek za socijalnu zaštitu. Ovom pododsjeku povjerena su sva pitanja koja se odnose na prevenciju zločina. Po »planu integracije« usvojenom rezolucijom Generalne skupštine od 1. XII 1950. u ovom pododsjeku rade stalni službenici OUN sa akademskom stručnom spremom iz područja prava, sociologije, psihologije i socijalnih službi i sa stručnim iskustvom na području uprave zatvora, probacije i nastave krivičnog prava.

Plan integracije predviđa brojne i različite suradnike i pomoćne organe koji pomažu u radu Pododsjeka za socijalnu zaštitu. To su:

Stručni savjetnici koji nisu stalni službenici Sekretarijata, nego istaknuti stručnjaci i naučnici specijalisti za određena područja od interesa i koji se po potrebi pozivaju da ad hoc učestvuju u razmatranju pojedinih pitanja.

Državni dopisnici koje imenuju pojedine države iz redova praktičara ili znanstvenih radnika sa područja prevencije zločina i postupanja sa delinkventima. Oni predstavljaju glavni izvor tehničkih informacija o razvoju problema prevencije zločina u svojim zemljama.

Državne radne grupe osnivaju se u pojedinim zemljama u sporazumu s njihovim vladama. One dostavljaju Sekretarijatu i drugim organima UN memorandume, komentare i sugestije za studij ovoga problema-pomažu državnim dopisnicima pri sakupljanju materijala i djeluju kao posrednici pri međunarodnoj izmjeni misli i iskustava.

Regionalne savjetodavne grupe sastaju se svake dvije godine. U njih ulaze državni dopisnici određenih zemalja koje se grupiraju prema etničkim, zakonodavnim i običajnim sličnostima. Oni razmatraju probleme koji su zajednički za zemlje neke regije.

Stalni koordinacioni odbor sačinjavaju predstavnici međunarodnih nedržavnih organizacija kojima je priznat konzultativni status i predstavnici određenih organa OUN. Zadatak je ovog odbora da održava stalne veze između organa UN i nedržavnih organizacija a u vezi razmatranja određenih pitanja i problema iz domene suzbijanja zločina.

Pored ovog bogatog organizma organa i organizacija vezanih i rukovođenih po službi Sekretarijata — Sekretarijatu pomažu i specijalizirane agencije. To su autonomne međunarodne organizacije koje su posebnim sporazumom ušle u sastav OUN. Od ovih organizacija treba posebno istaći doprinos onih koje su posredno vezane za probleme suzbijanja zločina, a to su: Organizacija Ujedinjenih naroda za odgoj, znanost i kulturu (Unesco), Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) i Međunarodna organizacija rada (IIO). Njihov doprinos u rješavanju pojedinih pitanja bio je značajan.

Ujedinjeni narodi su nakon preuzimanja obaveze na području prevencije zločina izradili značajan i raznovrstan mehanizam koji omogućava uspješno zahvatanje pojedinih problema.

b) Oblici planirane aktivnosti — Ujedinjeni narodi planirali su i oblike u kojima će se odvijati djelatnost na ovom području:

1. Petogodišnje međunarodne kongrese, koje sazivaju UN i koji se održavaju od 1955. godine.

2. Donošenje rezolucija, konvecija i preporuka.

3. Organizacija naučnog razmatranja problema koja se vrši kroz tri organizaciona oblika: opći studij problema, — studije pojedinih specifičnih problema, — studije specijaliziranih agencija.

4. Tehnička pomoć: stipendije — upućivanje misije stručnjaka u pojedine zemlje radi istraživanja pojedinih problema — upućivanje stručnih savjetnika — održavanje seminara.

5. Izdavačka djelatnost koja se realizira izdavanjem časopisa »Revue internationale de politique criminelle« (od 1. I 1952.) i mnogobrojnim monografijama, studijama i izvještajima međunarodnih grupa stručnjaka, održanim seminarima i tematskim prilozima stručnih nedržavnih organizacija i specijaliziranih agencija.

c) Realizacija plana — Najveći autoritet i najznačajnije posljedice ima aktivnost Ujedinjenih naroda na petogodišnjim međunarodnim kongresima. Prvi takav kongres održan je od 22. VIII do 3. IX 1955.) u Zenevi. Od pet pitanja dnevnog reda jedno je posvećeno suzbijanju maloljetničke delinkvencije. Sekretarijat OUN priredio je poseban izvještaj pod naslovom »prevencija omladinske delinkvencije«. Izvještaj obuhvata preko 200 stranica.⁷ U kratkom uvodu izvještaja prikazan je rad UN i njegovih organa; zatim se razmatra obim i smjer aktivnosti UN na području maloljetničke delinkvencije. Problemu definicije maloljetničke delinkvencije posvećena je posebna glava koja sadrži sve vidove problema i bogat komparativni materijal. Dalje se razmatra obim maloljetničke delinkvencije i njezova etiologija. Slijede poglavlja koja se iscrpno bave problemom prevencije i njezine organizacije i provođenja. Na kraju izvještaja dani su prijedlozi. Na kongresu su brojni delegati i stručnjaci iz raznih zemalja iznosili svoja, često međusobno oprečna, shvatanja, tako da nije došlo do jedinstvenog stava, pa se to odrazilo i u rezoluciji. Značajan je zahtjev istaknut u rezoluciji da se iniciraju nova i raznovrsna istraživanja.⁸

Drugi Kongres održan je od 8—20. VIII 1960. u Londonu. Prve dvije tačke dnevnog reda bile su posvećene problemima maloljetničke delinkvencije i to: Nove forme omladinske delinkvencije, porijeklo prevencija i postupak i 2. Specijalne po-

7) Izvještaj je katalogiziran pod oznakom A/CONF. 6/1 i naknadno objavljen u broju 7-8. Revue internationale de politique criminelle.

8) Vidi: Nikola Srzentić, Prvi kongres Ujedinjenih naroda za suzbijanje zločina i za postupanje sa prestupnicima, Beograd, 1957.

licijske službe za prevenciju maloljetničke delinkvencije. Za obe teme Sekretarijat UN pripremio je izvještaje. Pored toga o prvoj temi pripremio je posebni opširni i vještaj zapadno-njemački kriminolog dr Wolf Middendorff, a o drugoj temi predložila je poseban izvještaj uz odgovarajuće prijedloge Međunarodna komisija kriminalističke policije kojoj su UN priznale konzultativni status.⁹

Nakon diskusije, u kojoj su učestvovali brojni delegati, Kongres je usvojio zaključke i preporuke koji su pozitivno utjecali na dalji razvitak teorije i prakse u pojedinim zemljama.¹⁰

Treći kongres održan je od 9—18. VIII 1965. u Stockholmu. Jedna tema — pod naslovom »Posebne mjere prevencije i tretman mlađih punoljetnih« bila je posebno posvećena maloljetničkoj delinkvenciji. Međutim, kako je jedna od glavnih tema (razmatrana pod tri naslova) bila utjecaj društva na kriminalitet i društvena prevencija kriminaliteta, to se i u vezi s tom temom mnogo diskutiralo i o problemu maloljetnika. Prema ustaljenoj proceduri o temi koja se odnosi na maloljetnike izrađen je po Sekretarijatu UN poseban izvještaj.¹¹ Nakon diskusije, koja je trajala dva dana, odstupilo se od dotadašnje prakse da Kongres donese zaključke o pojedinim temama. Mjesto toga povjerenje je posebnom odboru stručnjaka da sumira u posebnom izvještaju osnovne ideje i misli iz referata i diskusije i da ih tako prikaže javnosti.¹²

U vezi s radom Kongresa UN u oblasti suzbijanja zločina i postupanja prema delinkventima, a time i u vezi sa specifičnim problemima suzbijanja maloljetničke delinkvencije valja konstatirati:

Od kongresa do kongresa povećava se i broj zemalja i broj učesnika na kongresima (na posljednjem u Stockholmu bilo je zastupljeno 80 zemalja sa preko 1.000 učesnika), što čini da ovi kongresi dobivaju sve univerzalniji karakter.

Izvještajima Kongresa o pojedinim pitanjima prethodi višegodišnji rad grupa eksperata, regionalnih savjetovanja i suradnje sa specijaliziranim agencijama. Izvještaji se zasnivaju i na informacijama državnih dopisnika. Mnoge zemlje istupaju sa posebnim nacionalnim izvještajima. Sve to pridonosi da izvještaji o pojedinom problemu predstavljaju najbolju informaciju i odražavaju krajnji domet nauke, zakonodavstva, društva i država na tom području.

Pripreme za Kongres, a potom preporuke i zaključci Kongresa o pojedinim pitanjima, pokreću svestraniju aktivnost stručnjaka i učenjaka u nizu država. Izmjena iskustava, nova zakonodavna rješenja, rezultati novih različitih institucija obogaćuju saznanja stručnjaka u raznim zemljama i potiču opća progresivna kretanja. Neposredni kontakti i izmjena misli na kongresu omogućava suradnju koja u većini slučajeva i ne bi bila uspostavljena, a koja pridonosi međunarodnoj stručnoj i naučnoj suradnji.

Dio aktivnosti organizacije UN na suzbijanju zločina i postupanja sa delinkventima manifestira se i u donošenju konvencija rezolucija i preporuka. Ovi akti prolaze dosta složenu proceduru i češće se odnose na područja izvan maloljetničke delinkvencije. Kompleksnost problema, različitost zakonodavstva, nejednaki nivo i intenzitet ove socijalnopedagoške pojave, brojnost i različitost sistema i institucija koje je tretiraju, različiti stepen ekonomskog i društvenog razvitka i niz drugih specifičnosti otežavaju donošenje takvih zaključaka koji bi bili prihvatljivi za sve zemlje. Zbog toga je prvi kongres donio u ovoj domeni zaključke i preporuke i jednu rezoluciju. U zaključcima i preporukama težište je na stanjima koja prethode formalnoj povredi zakona, pa je analizirana moguća preventivna akcija: zajednice,

9) Izvještaj je katalogiziran u Sekretarijatu UN pod oznakom A) CONF. 17/6 i 17/7, te pod oznakom INTERPOL i pod naslovom »Services apéciaux de police pour prévention de la délinquance juvénile«.

10) Vidi: Dokumenti II Kongresa; objavio Sekretarijat UN.

11) Nations Unies, Mesures spéciales de prévention et de traitement concernant les jeunes adultes - oznaka A/CONF. 26/6.

12) Detaljni izvještaj o radu ovog kongresa vidi: dr T. Marković, III kongres UN za suzbijanje zločina i postupanje s delinkventima »Naša zakonitost«, Zagreb, 1965. br 6.

obitelji i škole, društvenih službi, uključujući i sanitetsku, ostalih ustanova, te uloga rada i pravilne profesionalne orijentacije i osposobljavanje mladih. Kongres je bio jednodušan u pogledu potrebe ispitivanja fenomena maloljetničke delinkvencije u raznim oblicima, pa je radi toga 3. IX 1955. donio rezoluciju kojom se ukazuje na opću potrebu istraživanja te predlažu određene teme koje bi trebalo da uđu u program UN.

Drugi kongres donio je o oba pitanja iz domena maloljetničke delinkvencije o kojima je raspravljao zaključke i preporuke. Od preporuka koje se odnose na nove oblike maloljetničke delinkvencije valja istaći »potrebu izrade pogodnijeg sistema za orijentaciju i profesionalno obrazovanje« i mjere koje bi omogućile omladini da po završetku školovanja nađe zaposlenje i bavi se korisnim radom. Također se pledira za »užom suradnjom između državnih i privatnih socijalnih ustanova i ustanova koje se bave dobrotvornom aktivnošću na području prevencije maloljetničke delinkvencije.«

Osnovni zaključak u odnosu na pitanje o specijalnim policijskim službama za prevenciju maloljetničke delinkvencije formuliran je kao potreba »najuže suradnje na području mjera prevencije maloljetničke delinkvencije, između policije, različitih specijaliziranih nacionalnih tijela i široke javnosti.«

Treći kongres, pošto je konstatirao brojne poteškoće u jedinstvenom rješavanju problema maloljetničke delinkvencije, odustao je od izglasavanja zaključaka. Mjesto toga posebna komisija stručnjaka na temelju referata, nacionalnih izvještaja, posebnih priloga specijaliziranih agencija i diskusije, izradila je kratak pregled problema o kojima je diskutirano iz stavova koji su iznošeni. Smatra se da i takvi dokumenti imaju svoju vrijednost.

Istraživanja problema što ih je potakao mehanizam UN zaslužuju posebnu pažnju. Već 1948. godine Socijalna komisija izradila je plan istraživanja na području prevencije zločina. Taj je plan revidirala međunarodna grupa stručnjaka u 1949. i 1950. godini. Plan obuhvata 9 specifičnih pitanja i 21 temu. Utvrđena je i organizacija istraživanja i njezini nosioci. Taj plan je u toku godina s jedne strane realiziran, a s druge strane dopunjen novim temama. Zadržat ćemo se samo na onim istraživanjima koja se odnose na probleme maloljetničke delinkvencije.

Najznačajnije, gotovo bismo mogli reći kapitalno, djelo na tom području je »Upredno proučavanje o maloljetničkoj delinkvenciji« koje je obuhvatilo 47 zemalja i 24 neautonomna područja. Izrađena je u 5 dijelova koji svaki za sebe predstavlja posebnu knjigu i to: I dio Sjeverna Amerika, II dio Evropa, III dio Latinska Amerika, IV dio Azija i Daleki Istok i V dio Srednji istok.¹³ Sva ova istraživanja zajedno predstavljaju malu enciklopediju o problemima maloljetničke delinkvencije i njezinom tretiranju u svijetu. Ona sadrže obavijesti o definiciji maloljetničke delinkvencije, o službama koje zajednica pruža maloljetnima, o metodama otkrivanja maloljetničke delinkvencije: sudovima ili upravnim tijelima koja su nadležna za maloljetnike, programima i službama za prevenciju maloljetničke delinkvencije i postupku sa maloljetnim delinkventima. Djelo je rezultat suradnje brojnih stručnjaka iz različitih zemalja. Bez inicijative, sredstava i organizacije UN teško da bi ovo djelo bilo ostvareno. U ovu kategoriju spada i istraživanje pod naslovom »Prevencija maloljetničke delinkvencije u različitim zemljama Evrope.«¹⁴

Brojna druga istraživanja, čiji su rezultati objavljeni, također sadrže parcijalno pitanja i probleme koji su u vezi sa maloljetničkom delinkvencijom. Od tih radova treba posebno istaći studiju o trgovini ljudima i prostituciji.¹⁵

Posebni oblik istraživanja UN problema maloljetničke delinkvencije predstavljaju organizirani ciklusi za istraživanja. Prvi takav ciklus organiziran je u Parizu za evropske zemlje (1949). Pored problema definicije posebno su diskutirani oblici prevencije. Uz suradnju OUN talijanska vlada je organizirala 1950. u Rimu ciklus proučavanja maloljetničke delinkvencije. Za arapske države Srednjeg

13) Kao službeni dokumenti UN ove studije imaju slijedeće oznake: ST/SOA/SD/1 — ST/SOA/SD/1 Add 1 — ST/SOA/SD/1 Add 2 + ST/SOA/SD/1 Add 3 i ST/SOA/SD/1 Add 4.

14) Dokumentaciona oznaka ST-S A-SD-6

15) Dokumentaciona oznaka ST-SOA-SD-8

istoka OUN je organizirala takve cikluse u Bejrutu (1949.) i Kairu (1950). Ovaj problem je raspravljan i na prvom sastanku regionalne evropske konzultativne skupine u Zenevi (1952), u Rio de Janeriu za zemlje Latinske Amerike, itd.¹⁶

Ovu inicijativu uz pomoć UN prihvatile su brojne zemlje u nacionalnim okvirima. Tako npr. u SR Njemačkoj Savezni kriminalistički ured u Wiesbadenu organizirao je 1955. svestranu diskusiju problema omladinske delinkvencije, te o tom savjetovanju objavio posebni Zbornik radova.¹⁷

Poljska Akademija nauka također je provela ili provodi široka istraživanja naročito etiologije maloljetničke delinkvencije.¹⁸

Na razmatranju ovih pitanja organizirana su savjetovanja grupa zemalja. Tako je npr. u maju 1964. godine u Berlinu održan Međunarodni simpozij o »maloljetničkoj delinkvenciji i nje inom suzbijanju u socijalističkim društvima«.

Evropski centar za koordinaciju istraživanja i dokumentacije društvenih nauka, nakon savjetovanja u Varšavi u oktobru 1964. razmatrao je projekat evropskog komparativnog istraživanja o delinkvenciji omladine u današnjoj Evropi. U ovom dugoročnijem istraživanju učestvovat će i Jugoslavija.

Teško je, osobito u nacionalnim i regionalnim okvirima, nabrojiti sva istraživanja u vezi sa maloljetničkom delinkvencijom. Međutim, valja istaći činjenicu da je taj svestrani i brojni mehanizam na naučnom pristupanju i proučavanju maloljetničke delinkvencije pokrenut, podržavan, pomagan i dijelom finansiran od organa UN.

I u pogledu pružanja tehničke pomoći novi mehanizam UN za suzbijanje zločina i postupanje s delinkventima daje pozitivne rezultate. Tako prema objavljenim dokumentima Sekretarijata samo u razdoblju do 1955. upućeni su posebni stručnjaci i savjetnici za pitanja maloljetničke delinkvencije u Brazil i na Filipine. Od 143 dodijeljene stipendije kao pomoć vladama za obrazovanje i usavršavanje 87 ili se odnosilo na omladinsku delinkvenciju, a od 21 potpune stipendije za obrazovanje 13 je bilo iz ovog područja. U posljednjem razdoblju uslijed poteškoća oko finansiranja UN ova vrst aktivnosti nešto je u opadanju.

Ujedinjeni narodi pružali su tehničku pomoć i pri organiziranju raznih seminara u pojedinim državama za grupe država. Ovi seminari obuhvataju cijelu široku oblast prevencije zločina i problema u vezi s njima. Neposredno na maloljetničku delinkvenciju odnosio se evropski seminar u Wientu (1954.) i Frascatiju (1962.). Prvi afrički seminar za probleme tretiranja mladih delinkvenata u zavodima održan je u Kairu 1964. godine.

Izdavačka djelatnost UN također bitno pridonosi ostvarenju ciljeva prevencije. Tu valja, pored vrlo brojnih materijala izdanih u vezi sa održavanjem kongresa, savjetovanja i seminara, istaći ulogu službenog glasila »Revue internationale de politique criminelle« koje je od 1952. do 1965. izašlo u 23 broja. Kao informator za mnogobrojne ostale edicije može nam poslužiti službena lista dokumenata i publikacija UN za ovo područje.¹⁹

Organi UN za suzbijanje zločina i postupanje sa delinkventima pozitivno su utjecali na rad i akcije specijaliziranih agencija i međunarodnih nedržavnih organizacija.

IV

Ovo izlaganje završit ćemo s nekoliko konstatacija.

Ujedinjeni narodi prvi puta u historiji čovječanstva osnovali su službeni međunarodni organ odgovoran za suzbijanje zločina.

U svojoj bogatoj djelatnosti organi UN polaze od dobrobiti čovjeka, a pristupanje i tretiranje problema zasnivaju na naučnim osnovama, ulažući posebne napore za daljnja istraživanja.

16) Izvještaje o ovim ciklusima vidi u časopisu UN »Revue internationale de politique criminelle«.

17) Bundeskriminalamt Wiesbaden, Bekämpfung der Jugendkriminalität 1955. (str. 275.).

18) Vidi Archiwum kryminologii, Warszawa 1960. i 1964.

19) Dokumentaciona oznaka MCPC 1965./3 (65 — 40246)

Zahvaljujući inicijativi i akcijama UN zajednički naponi ljudi — inače odvojenih državnim granicama, ideologijama, bojom kože, jezicima, običajima i zakonima — ujedinjuju se u progresivnim nastojanjima za bolji život čovjeka.

Izgrađeni mehanizam OUN, prihvaćeni planovi rada i realizacije planova na širokom frontu i raznim područjima omogućili su da čovječanstvo organizirano i planski stupa u koštac s jednom od najtežih i društveno najopasnijih devijacija — maloljetničkom delinkvencijom.

Organizacija Ujedinjenih naroda može biti predmet ovakve ili onakve, opravdane ili neopravdane kritike — ali ono što čini na ovom području ući će u historiju kao pozitivan i pažnje vrijedan doprinos.

R É S U M É

L' article est consacré au vingtième anniversaire de l'Organisation des Nations unies et à la collaboration internationale.

Dans l'introduction l'auteur présente le développement historique de la collaboration des organisations internationales spécialisées, qui étaient alors des organismes privés entre 1872 et 1920, puis l'évolution de celles de la Société des Nations entre 1920 et 1939 pour terminer avec les tendances contemporaines eu ce qui concerne la lutte contre la délinquance juvénile.

Suit la présentation du mécanisme de l'Organisation des Nations unies qui comprend les organes collégiaux et exécutifs, la présentation des diverses formes d'activités planifiées et la réalisation du plan.

Dans la présentation de la réalisation du plan l'auteur s'est, arrêté sur chacune des formes d'activité.

Les congrès internationaux quinquennaux pour la prévention des crimes et le traitement de l'enfance délinquante les résolutions apportées, les conventions et les recommandations, les résultats des travaux et des recherches scientifiques organisées, les formes de l'aide technique et l'activité d'édition tout ce qui se rapporte à la délinquance juvénile.

L'auteur estime que la contribution de l'Organisation des Nations unies en ce domaine particulier est positive et digne d'attention.

L'article est écrit d'après de nombreux documents du Secrétariat de l'Organisation des Nations unies.